

Становище относно възможността за включване на българския език в държавната система в Америка в отговор на писмо №1101-83/02.07.2018г. на Деница Сачева, заместник-министър на образованието и науката. Намирам, че диалогът по този въпрос трябва да бъде отворен за всички директори на съботно-неделни училища, учредители на организации, учители, родители, ученици, политици и на широк кръг от сънародниците ни в Америка.

На вниманието ви предлагам факти за произхода и текущото състояние на програмите за обучение по испански, френски и японски език в държавните училища в Америка **в съпоставка** със съботно-неделната форма на обучение на тези езици в страната.

Историята на съботно-неделните програми и училища за езиково и културно наследство (*Community-Based Heritage Language Schools*) в САЩ датира от 80-те години на XX век, когато са проследени корените на първото езиково училище по немски език, първите китайски езикови школи и японските езикови програми. Статистиката на Националния център по наследствени езици на САЩ показва, че сред многообразното семейство на чуждоезикови програми и училища, някои от тях са новоучредени и модерни (турските съботно-неделни училища например), като на други броят драстично намалява (испанските и японски съботно-неделни програми). Една от причините за това намаление е зависимостта от броя на държавните училища в САЩ, които предлагат учебна програма(и) по съответния език (източник на информация, [NHLRC](#)).

Обучението по испански език в Америка

Съединените щати са пета по големина испаноезична страна в света след Мексико, Колумбия, Испания, и Аржентина ([Бюро за преброяване на населението в САЩ](#)). Освен това испанският е вторият говорим език в Съединените щати (след английски), широко преподаван в гимназиите и във висшите образователни институции. Още от 1917 г., [Американската асоциация на учителите по испански и португалски език](#) (AATSP) подкрепя и насърчава изучаването на испански в Америка. С увеличаване на испанското население, държавните училища в САЩ съответно започват предлагането на испански език като основен чужд език. Публикуват се учебници, написват се статии, разработват се програми и помощни материали за учителите в държавните училища на САЩ.

Как това се отразява на съботно-неделните училища и програми по испански?

В съпоставка, въпреки значителната подкрепа на академичната общност за подпомагане учредяването и развитието на съботно-неделни класове по наследствен испански, проведеното скорошно проучване от Центъра за Приложната лингвистика показва, че броят на подобни езикови курсове и училища продължава да бъде ограничен и се свежда до следните няколко учебни звена: [Escuela Боливия](#) в Арлингтън, Вашингтон (сега се нарича Edu-Futuro), [Escuela Аржентина](#) в Потомак, Мериленд и [En Nuestra Lengua](#) в Ан Арбър, Мичиган.

Обучението по френски език в Америка

За периода 1990 - 2015 г. се наблюдава спад в броя на държавните програми и класове по френски език. През 1997 г., френският език е преподаван в 27% от началните училища, докато през 2010г. процентът на училищата предлагащи френски език, спада на 11%. През 1997г., 64% от средните училища предлагат френски и само 46% от тях през 2011 г. (източник на информация, *NHLRC*).

Как това се отразява на съботно-неделните училища и програми по френски?

От съществуващите извънкласни програми по френски език, повечето от тях са спонсорирани от френското правителство и от самите родители на учениците. [FLAM](#) (Français Langue Maternelle - френски като роден език) е създаден през 2001-2002 г. от френското Министерство на външните работи. В Съединените щати FLAM поддържа около 10 съботно-неделни програми във Флорида, Ню Йорк, Джърси, Тексас, Сан Франциско, Сиатъл, Бостън, Атланта и Сакраменто. В шест училища в Ню Йорк са създадени двуезични френско-английски класове, където половината от учениците са с френски произход. Образованието по френски език в Ню Йорк ([EFNY](#)) и френското посолство изиграват ключова роля при стартирането на новите програми.

Съботно-неделните програмите по френски език в Ню Йорк партнират също така с Малиан Културен център, Хаити ([the Malian Cultural Center, Haitian Americans in Action](#)) и [Международната мрежа за държавни училища](#). Програмите в Маями са партньор на Алианса за хуманитарни изкуства, както и получават допълнителна подкрепа от кметството в Маями и френското консулство. В Мейн, като партньори се включват [Университета на Мейн в Августа](#), [Френско-американския център за наследствени езици и култура](#), както и [Центърът на франкофонията на Америка, базиран в Квебек](#).

Обучението по японски език в Америка

„В Лос Анджелис има организация, наречена "Асоциация на японските училища в Калифорния" (на съботно-неделните училища в общността) , която ежегодно администрира японски тестове, наречени CAJLS японски кредитен тест и от 1967 г. насам повече от десет хиляди студенти получават кредити по чужд език от държавните им гимназии. Но наскоро броят на учащите се драстично намаля. Една основна причина е, че повечето от гимназиите вече имат японски програми и искат техните ученици да вземат японски курсове в училището, а не в съботно-неделните училища в края на седмицата. Питаме се как да съживим съботно-неделните училища (JNL) и мотивацията на учениците да учат японски там. " *Д-р Масако Дъглас, Калифорнийски Университет, Лонг Бийч*

Становище

За българския език има място в американската образователна система! Това безапелационно всички колеги доказваме, чрез упоритото утвърждаване на съботно-неделните училища в Америка и по целия свят. В този смисъл е необходимо много да внимаваме за тежестта на следващите си решения и разумно да чертаем бъдещето на езика и на дейността си.

Изчерпателна информация с богат ресурсен материал за устойчивостта на образованието по български език в Америка ще бъде предоставен на 13 октомври по време на есенната конференция в Американския университет във Вашингтон DC.

Оставам на Ваше разположение за всякакви реплики и въпроси.

Анжела Хъшева

The National Heritage Language Resource Center
Language Representative, Coalition of Community-Based Heritage Language Schools, Los Angeles, CA
Founder & Principal, Bulgarian School of Seattle

.....

This paper was prepared for ABUCH, Sofia, Bulgaria and is designed to provide information on topics of interest.